

Opettajana kehittyminen

Syksy 2015

Opettaja Keijo Hakala

JATKUVA OSAAMISEN NÄYTTÖ KÖYDENPUNOJAN PEDAGOGIIKASSA

Pasi Kivikoski

PM 14 Ryhmä 2

26.11.2015

Sisällys:

Johdanto.....	3
Oppimispäiväkirjan merkitys jatkuvan osaamisen näytön arvioinnissa.....	4
Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen.....	5
Ammattikorkeakoulujen osaamisen arvioinnista.....	6
Menetelmiä köydenpunonnan hengessä.....	7-8
Tekstiviitteet ja lähdeluettelo.....	8

Johdanto

Opettajankoulutuksen osaamisperustainen opetussuunnitelma perustuu neljään osaamisalueeseen: oppimisympäristöosaaminen, opetus, ohjaus ja arviointi -osaaminen, toimintaympäristöosaaminen ja kehittämisosaaminen. Osaamisalueet sijoittuvat NQF-järjestelmän viitetasoon seitsemän, jossa kehittämisosaaminen kokoa yhteen muiden osaamisalueiden tavoitteita. osaamisalueet kuvaavat opettajan työssä tarvittavaa pätevyyttä. (HAMK Opinto-opas 2014-2015, 16.)

(Kuivalahti 2015) Köydenpunojan pedagogiikan julkaisussa kuvataan seuraavasti: Osaamisperustaisuus jäsentyy käytännön kokemuksi pohjalta kolmeen osa-alueeseen. Koulutuksen yhtenä yhteiskunnallisena tehtävänä, kvalifiointitehtävänä, on tuottaa työvoimaa työelämän tarpeeseen. Opettajankoulutuksessa se tarkoittaa osaavan opettajatyövoiman kouluttamista oppilaitosten tarpeisiin. Toinen osa-alue kohdistuu yksilön mahdollisuuksiin osoittaa ja kehittää osaamistaan ja asiantuntijuuttaan sekä sitä kautta saavuttaa henkilökohtaista ja tulevan ammatin vaatimaa osaamista. Tämä lähtökohta kiinnittyy elinikäiseen oppimiseen, mahdollisuuteen hyödyntää aiempia opintoja ja mahdollisuuteen nopeuttaa opettajaopintoja. Kolmannen näkökulman osaamisperustaisuuteen tuo yhteisöllisyys. Opettajankoulutuksen toteutukseen on kuulunut yhteisöllinen ja yhteistoiminnallinen toimintatapa, jossa korostuu kokemusten jakaminen ja niistä oppiminen kaikkien osallistamisena. Yksilön ja yhteisöllisyyden tavoitteet saattavat näyttäytyä osin vastakkaisina toisilleen, joten tällöin tuleekin kiinnittää huolellista huomiota pedagogisille ratkaisuille. (Nikander 2015, 5.)

(Kuivalahti 2015) Köydenpunojan pedagogiikan julkaisussa Nikander kertoo Huhtikuussa 2014 tehdessään kyselyä opettajankouluttajille koskien osaamisperustaisuuden tarkoitusta, esiin nousi mm. Opiskelijälähtöisyys, osaamisen osoittaminen, näytöt, henkilökohtainen kehittyminen sekä oppimisen reflektointitaito. (Nikander 2015, 7.)

(Kuivalahti 2015) Köydenpunojan pedagogiikan julkaisussa Nikander jatkaa, että yksittäisen opiskelijan kohdalla osaamisperustaisuus toteutuu hänen osaamisensa arvioinnissa. AHOT (Aiemmin hankitut opinnot). Opiskelijoiden monipuolisen osaamisen ja kokemuksen kunnioittaminen humanistisen oppimisajattelun mukaisesti nostaa opiskelijan vertaiseksi opettajankouluttajan rinnalle ja motivoi häntä opiskeluun kiinteämmin kuin pelkästään suoritusperustaisuuteen perustuvat toteutukset. (Nikander 2015, 12.)

(Kuivalahti 2015) Köydenpunojan pedagogiikan julkaisussa Nikander jatkaa, että uskon että yhteisöllinen rikastava työskentely mahdollistaisi uusien ajatusten ja innovaatioiden syntymisen kaikilla ryhmän jäsenillä. Asiantuntijuus ja osaaminen ko. asiasta laajenevat harppauksin, kun dialogisin ja kyselevin menetelmin asiaa avattaisiin ja tehtäisiin läpinäkyväksi (vrt. Himanen 2010). Yhteenlaskettu eri ammatillisia aloja edustavan ryhmän osaamisen ja kokemuksen kertymä on monipuolista, moninäkömyksellistä ja ajallisesti runsasta. (Nikander 2015, 12-13.)

(Kuivalahti 2015) Köydenpunojan pedagogiikan julkaisussa Kuivalahti & Nikander kertovat, että koko hankkeen ajan opettajaopiskelijoiden kokemuksia arvioitiin. Opiskelijoiden arvioiden mukaan henkilökohtaisten tavoitteiden asettaminen, valintojen mahdollistaminen oman henkilökohtaisen kiinnostuksen mukaisesti, yhteisöllisyys parityöskentelynä ja opintopiirinä, aktiivisuus ja vastuunottaminen omista opinnoista (Kuivalahti & Nikander 2015, 14.)

Nämä mainitut seikat toimivat mielestäni jo lähtökohtaisesti jatkuvan osaamisen näyttönä, jota arvioitiin pitkin matkaa opintojen edetessä.

Oppimispäiväkirjan merkitys jatkuvan osaamisen näytön arvioinnissa

Otin tähän mukaan oppimispäiväkirjan sen johdosta että se liittyy keskeisesti mielestäni opettaja opintojen etenemisen seuraamiseen ja omaan reflektointiin. Köydenpunonnan pedagogiikan keskeisimpiä osia jatkuvan osaamisen arvioinnissa on mielestäni opintopiirien -ja parien sekä yksilöiden välinen vuorovaikutus. Kuitenkin kokonaisuutta tukee mielestäni myös jatkuva oppimispäiväkirjan ylläpitäminen niin pedagogisten kuin kasvatustieteen opintojen osalta.

HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu (2014-2015.) Opettajaopiskelija *reflektoi* säännöllisesti oppimiskokemuksiaan ja opettajana kehittymistään oppimispäiväkirjaan.

Oppimispäiväkirja sisältää perustellut esimerkit ja vastaukset seuraaviin aiheisiin, eli mitä uutta olet oppinut ja miten kehittymistavoitteesi on saavutettu, miten kehitit opetustasi ja asiantuntijuuttasi opettajaopintojen aikana sekä miten kehität opetustasi ja asiantuntijuuttasi jatkossa opettajaopintojen jälkeen.

Oppimispäiväkirja on kokemuksellinen, oman oppimisen arvioinnin ja kehittämisen väline. Oppimispäiväkirjan avulla voi kuvata kokemusmaailmaa, tukea persoonallista kasvua sekä tunnistaa omaan oppimiseen liittyviä kehittämiskohteita. Se on jatkuvan arvioinnin ja ideoiden tallentamisen väline.

Oppimispäiväkirjalla on useita myönteisiä puolia, erityisesti sen avulla voidaan tukea opiskelijan itseohjautuvuutta ja itsearviointia. Oppimispäiväkirja edistää opiskelijan reflektointia siitä, mitä ja miten hän on oppinut. Päiväkirja antaa tietoa opintojen edistymisestä sekä rohkaisee ja motivoi opiskelijaa opinnoissaan. Se on myös käsitteiden, asioiden ja teorioiden selkiyttävä. Lisäksi oppimispäiväkirjan kirjoittaminen on hyvä tapa kehittää omia valmiuksiaan tekstin tuottamisessa. (HAMK 2014-2015.)

Olen opintojen edetessä tallentanut kaiken tapahtuneen Oppimispäiväkirjoihin ja päätin alkusyksystä ennen opintojen viimeisiä tehtäviä kahlata HAMK -Moodlen sekä opinto-oppaan läpikotaisin ja siten reflektoida omaa oppimistani muistutteleamalla mieleeni tehtäviä, joita opintopiirissä sekä paritehtävissä käsiteltiin.

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

(HAMK 2012) Aiemmin tai opintojen aikana muualla hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

AHOT on prosessi, jossa huomioidaan opiskelijalla jo oleva osaaminen, joka vastaa opetussuunnitelmissa kuvattuja tutkintojen ja niiden osien osaamistavoitteita. Osaamisen tunnistaminen, tunnustaminen ja niistä seuraava opintojen hyväksilukeminen ja osaamisen osoittaminen näytöin muodostavat yhdessä AHOT-prosessin. AHOT-prosessin käynnistymisen kannalta ei ole merkitystä missä ja miten opiskelija on osaamisen hankkinut. Osaamisen hankkimisen muodot (virallinen / epävirallinen / arkioppiminen) vaikuttavat siihen, miten hankittu osaaminen osoitetaan luotettavasti. Tunnistamisessa ja tunnustamisessa keskitytään opiskelijan todelliseen osaamiseen ja sen todentamiseen.

Osaamisen tunnistaminen Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisella tarkoitetaan toimenpiteitä, jotka mahdollistavat opiskelijan erilaisissa tilanteissa hankkiman osaamisen hyväksymisen osaksi opintoja ja tutkintoa.

Osaamisen tunnustaminen Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisella tarkoitetaan toimenpiteitä ja käytäntöjä, joilla opiskelijan tunnistetut opintosuoritukset ja muuten saavutettu osaaminen tehdään läpinäkyviksi, dokumentoidaan ja arvioidaan.

Virallinen eli formaali oppiminen:

Virallisella oppimisella tarkoitetaan toisessa oppilaitoksessa suoritettuja opintoja ja tutkintoja, joista on olemassa luotettava dokumentti, todistus.

Epävirallinen eli non-formaali oppiminen:

Epävirallinen oppiminen tarkoittaa järjestelmällistä ja tavoitteellista opiskelua esimerkiksi työpaikan järjestämässä koulutuksessa tai vapaan sivistystyön organisaatiossa, mutta opiskelu ei kuitenkaan kuulu virallisen koulutusjärjestelmän piiriin.

Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi sekä muualla suoritettut korkeakouluopinnot

Opiskelijan muualla suorittamia korkeakoulutasoisia opintoja voidaan hyväksyä osaksi hänen tutkintoaan. Opinnot voivat olla muussa kotimaisessa tai ulkomaisessa korkeakoulussa tai muussa oppilaitoksessa suoritettuja korkeakoulutasoisia opintoja.

Hyväksiluetavien opintojen tulee olla arvioidut ja hyväksytysti suoritettut. Opiskelijalla on velvollisuus näyttää toteen opintojen taso, laajuus ja sisältö. Hyväksiluettavuutta arvioitaessa huomioidaan suoritettujen opintojen laajuus, vastaavuus suoritettavan tutkinnon osaamistavoitteisiin, vaatimustaso, sisältö ja ikä. Hyväksiluettavat opinnot voivat pääsääntöisesti olla korkeintaan kymmenen vuotta vanhoja opintoja HAMKissa suoritettavien opintojen alkaessa. Opintoihin hyväksytään AMK-tutkinnossa pääsääntöisesti vähintään 3 opintopisteen ja YAMK-tutkinnossa pääsääntöisesti vähintään 5 opintopisteen suorituksia. (Veijo Hintsanen, HAMK 2012, 4-13.)

Ammattikorkeakoulujen osaamisen arvioinnista

AMK:n perusteet ovat mielestäni eräänlainen pohja lähtökohtaisesti yksilön osaamisen arviointia tehdessä. Nämä ikään kuin jalostavat ja valmistavat opettajaoppilaan toimimaan opinnoissaan omalla osaamisalueellaan. Köydenpunonnan pedagogiikka sallii hyvin omalla mukavuusalueella toimimisen heterogeenisessä, monialaosaajaryhmässä samoin kuin se tarvittaessa pakottaa toimimaan myös oman mukavuusalueen ulkopuolella. Nämä peruskäsitteet varmistavat että jokainen opettajaopiskelija rohkeuden kasvaessa pysyy opinnoissa mukana. Onhan jokainen oman alansa asiantuntija. Ammatillinen opettaja usein suuntautuu omalle alalleen tai hakeutuu sen alan jatkokoulutukseen. Jatkuvaan osaamisen näyttöä arvioidessa opettajan on helpompi tehdä arviointia opettajaopiskelijan kehittymisestä silloin kun oppilas on saavuttanut tässä asiassa ns. Flow -tunnetilan.

(Vaasan Ammattikorkeakoulu 2013) Opintosuoritusten arvioinnin perusteet/käsitteet

Osaaminen eli pätevyys = tutkinnon edellyttämät oppimistulokset, kyky käyttää tietoja ja taitoja sekä sosiaalisia valmiuksia autenttisessa toiminnassa.

Osaamista kuvataan seuraavista näkökulmista:

Tiedot = työ- tai opintoalaan liittyvien faktojen, periaatteiden, teorioiden ja käytäntöjen kokonaisuus, osaamisen käsitteellinen taso, ilmenevät keskustelun, puhumisen, kirjoittamisen sekä muina tietojen ulkoistamisen kykyinä.

Taidot = soveltamisen kyky tehtävien suorittamisessa ja ongelmien ratkaisussa. Taitoja voi tarkastella sekä kognitiivisina ilmiöinä (ajattelun taidot, loogisuus, intuitiivisuus, luovuus) että muina toiminnallisina ilmiöinä (menetelmien, materiaalien, työkalujen ja -välineiden käyttö, työn prosessien hallinta).

Asenteet = toiminnan ilmentämän itsenäisyyden ja vastuun ulottuvuus. Itsenäisyys ilmenee myös toimittaessa suhteessa toisiin (asiantuntijatyö yhteisöllisenä osaamisena). Vastuu on vastuuta sekä omasta että työryhmän ja organisaation kehittymisestä, johtamisosaamista. (Korkeakoulujen osaamisen arvioinnin perusteet/käsitteet 2013, 5-6.)

Menetelmiä köydenpunonnan hengessä

Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry. (2005) muun muassa avaa seuraavia oppimisen tavoitteita ja menetelmiä kuitenkin menemättä yksityiskohtaisemmin niiden sisältöihin mainittakoon joillekin jotain tuttua ja toisille jotain uutta, esim. vuorovaikutus aloituksellisuuden ja osallistavan suunnittelun tavoitteita: Tikusta asiaa, runoillen käyntiin, aforismit ja kuvat, sekakättely, mykkä ryhmitys, porinaryhmä keskustelun herättäjänä, haastattelu, roolipelit.

Menetelminä mainittakoon esim. kumuloituva ryhmä, aivoriihi, näyttelykävely, juliste, oppimiskukka, kuvailevat kartat paikallistoiminnassa, muotokuvat, kansalaistoiminnan sankarit, ilmapallot, keskinäisen kehumisen kerho, ajattelun hatut, ennakoiva dialogi, ryhmämessut, sanaleikki ja mielikuvat. (KSL 2005, 2-24.)

Köydenpunonnan pedagogiikan ns. ”roolituksista” puhuttaessa opintojen aikana mainittakoon seuraavia opiskelumenetelmiä, jotka ovat omiaan tuomaan opiskelijat lähelle opettajuutta ja opettajaopintojen aikana sekä opintojen edetessä.

Opintopiirin tehtävänä on kulloinkin yhden opintojakson sisältöihin perusteellisesti ja miettii opetuskysymysten toteutuksen ja ajoituksen. Opintopiiri saa Moodle-työtilan alustalle opettajan oikeudet ja ohjaa opintopareja ja antaa palautteet opetustilanteista heti lähipäivien aikana.

Opintopari valitsee oppimiskysymykset, sisällöt sekä pedagogiset menetelmät. Oppituntien sisällön opintopari valmistelee lopuksi julkaistavaan muotoon blogiin.

Mikäli opiskelijalle ei ole piiri tai parityöskentelyä hän toimii perinteisenä opiskelijana ja tekee muistiinpanoja oppimispäiväkirjaansa.

Vastuuopettaja antaa opintojaksoista suoritusmerkinnät monen suuntaisesti tapahtuneen arvioinnin pohjalta.

Muissakin yhteyksissä on puhuttu yhteistoiminnallisesta oppimisesta, ryhmäprosessoinnista sekä osallistavista menetelmistä kuten seuraavassa Päivi Kupias (2002, Oppia Opetusmenetelmistä) kertoo osallistavana menetelmänä ryhmän toiminnassa että kouluttaja toimii oppijoiden kanssa yhdessä. Jos oppijat eivät ole tottuneet työskentelemään omaehtoisesti ja itseohjautuvasti, kouluttajan rooli voi olla alussa aktiivinen. Kouluttajan ja oppijoiden yhteisen työskentelyn avulla oppijoita voidaan kuitenkin johdattaa kohti itseohjautuvampaa ja omaehtoisempaa työskentelytapaa ohjaamalla heitä toimimaan aktiivisesti ja antamalla heille yhä enemmän vastuuta omasta työskentelystään. (Kupias 2002, 4.)

Ryhmätyöskentelyssä oppijat toimivat pareittain tai ryhmässä. Parhaimmillaan ryhmässä työskentely on antoisaa: on mahdollisuus oppia muilta ja saada palautetta omasta oppimisestaan ja osaamisestaan. Ohjaajan ja osallistujan on kuitenkin hyvä miettiä miten palautetta annetaan. Oppivassa yhteisössä jokaisella on omat vahvuutensa, tietonsa ja taitonsa. Jokainen on myös yksilö ryhmässä ja hänellä on oikeus osallistua haluamallaan tavalla. Sitoutuessa ja aloittaessa toimintaa yksilön sekä ryhmän on hyvä miettiä yhdessä tavoitteita ja tehdä ryhmän opintosuunnitelma (ROPS), johon voidaan myöhemmin palata. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS) voi tehdä seuraavien kysymysten pohjalta. Voit myös miettiä muita hyviä kysymyksiä, jotka auttavat oppijaa tunnistamaan omaa osaamista, helpottavat henkilökohtaisten tavoitteiden asettamisessa sekä auttavat opiskelun suunnittelussa kohti tavoitteita.

Ryhmän yhteinen opintosuunnitelma voidaan tehdä esimerkiksi kokoamalla tavoitteita, kehittämiskohteita ja oppimistarpeita fläppitaululle. Tämän jälkeen tavoitteet ”rankataan”: jokainen osallistuja saa laittaa kolme merkkiä (esim. post it -laput) tärkeimpinä pitämilleen asioille. Lopuksi merkit eli äänet lasketaan, eniten ääniä saaneista asioista keskustellaan yhdessä, ja muodostetaan yhdessä ryhmän yhteiset tavoitteet ja opiskelusuunnitelma. Ryhmätyöskentely vaatii osallistujiltaan ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitoja. Niihin kuuluvat muiden osallistujien näkemysten kunnioittaminen ja muiden kuunteleminen, mutta myös omien näkemysten arvostaminen ja esilletuominen. Parhaimmillaan kaikki ryhmän jäsenet osallistuvat tasavertaisesti ryhmän työskentelyyn ja heillä on sekä halu ja uskallus, että myös mahdollisuus siihen. Kaikkien ei tarvitse työskennellä samalla tavalla, sillä erilaisia rooleja tarvitaan, jotta työskentely etenisi parhaalla mahdollisella tavalla. (Kupias 2002, 4-5.)
Tässä otin vertailun vuoksi esimerkkinä hieman varhaisemmasta mallista opetuksen ja oppimisen eri sovelluksista.

Tekstiviitteet ja lähdeluettelo:

Hakala, J. 2000. Opinnäyte luovasti. Kehittämisen- ja tutkimustyön opas. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Opinto-opas 2014 - 2015, Tammerprint Oy, 2014.

Kuivalahti, M (toim.) Köydenpunojan pedagogiikka HAMK 2015.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98418/HAMK_koydenpunojan_pedagogiikka_2015_ejulkaisu.pdf?sequence=1

Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry. Osallistavat menetelmät, tuki ja virikeaineisto.

<http://www.ksl.fi/images/osallistavatmenetelmat.pdf>

HAMK Aiemmin tai opintojen aikana muualla hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (Ahot)

https://confluence.csc.fi/download/attachments/28182905/Toimintaohje_AHOT.doc?version=1&modificationDate=1363164092832

Vaasan Ammattikorkeakoulu Opintosuoritusten arvioinnin perusteet 2013

http://www.puv.fi/fi/study/oppimisen_arviointiperusteet/opintosuoritustenarviointiperusteet.pdf